

EESTI TEINE ARUANNE LAPSE ÕIGUSTE KONVENTSIOONI LAPSE
MÜÜKI NING LASTEPROSTITUTSIOONI JA -PORNOGRAAFIAT KÄSITLEVA
FAKULTATIIVPROTOKOLLI TÄITMISE KOHTA

2015

Sisukord

EESTI TEINE ARUANNE LAPSE ÕIGUSTE KONVENTSIOONI LAPSE	1
MÜÜGI NING LASTEPROSTITUTSIOONI JA -PORNOGRAAFIAT KÄSITLEVA.....	1
FAKULTATIIVPROTOKOLLI TÄITMISE KOHTA.....	1
Sisukord.....	2
I. SISSEJUHATUS	4
II. ANDMED	8
Andmete kogumine	8
III. KOHALDATAVAD ÜLDMEETMED.....	10
Lapse õiguste konventsiooni üldpõhimõtted	10
Õigusaktid	10
Riiklikud arengukavad.....	11
Koostöö ja hindamine	13
Info levitamine ja koolitused.....	14
Rahaliste vahendite eraldamine	17
Sõltumatu järelevalve	17
Vabaühendused.....	18
IV. LAPSE MÜÜGI NING LASTEPROSTITUTSIOONI JA -PORNOGRAAFIA ENNETUS.....	19
Meetmed lisaprotokolliga kaetud süütegude toimepanemise ennetamiseks	19
V. LAPSE MÜÜGI NING LASTEPROSTITUTSIOONI JA -PORNOGRAAFIA KEELUSTAMINE	20
Karistusõiguslikud regulatsioonid	20
Lapsendamise õiguslikud aspektid	22
Aegumine	23
Kohtualluvus ja väljaandmine	23
VI. LAPSOHVRITE ÕIGUSTE KAITSE	23

Lisaprotokolliga keelustatud süütegude ohvriks langenud laste õiguste ja huvide kaitseks rakendatud meetmed	23
Kaitsemeetmed kriminaalõiguses	24
Ohvrite paranemine ja reintegratsioon	25
VII. RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ	27
Rahvusvaheline koostöö	27
Aruande koostajad	28
LISA.....	29

I. SISSEJUHATUS

1. Käesolev on teine Eesti Vabariigi aruanne lapse õiguste konventsiooni laste müüki ning lasteprostitutsiooni ja -pornograafiat käsitleva fakultatiivprotokolli täitmise kohta. Aruanne on koostatud ÜRO lapse õiguste komitee 5. märtsi 2010. aasta 53. istungjärgul Eesti suhtes tehtud lõppmärkuste alusel.
2. Eesti esitas 2014. aasta juulis lapse õiguste konventsiooni teise aruande, kuid ajaressursi piiratuse tõttu ei esitatud konventsiooni teise lisaprotokolli teist aruannet koos konventsiooni aruandega. Seepärast esitab Eesti lapse õiguste konventsiooni teise lisaprotokolli teise aruande eraldi dokumendina, keskendudes eelkõige lapse õiguste komitee 5. märtsi 2010. aasta soovitudele¹ vastamisele.
3. Aruande on koostanud Sotsiaalministeerium. Informatsiooni on saadud veel Justiitsministeeriumilt, Siseministeeriumilt, Politsei- ja Piirivalveametilt, Õiguskantsleri Kantseleist. Aruande valmimise järel saadeti aruanne tutvumiseks Lastekaitse Liidule, kellel oli võimalus esitada arvamusi ja kommentaare.
4. Eesti lisab ka muu olulise informatsiooni aruandeperioodi jooksul aset leidnud laste müüki ning lasteprostitutsiooni ja -pornograafiat puudutavate muutuste ja arengute kohta, mida ei ole kajastatud Eesti 2014. aasta perioodilises lapse õiguste konventsiooni aruandes.
5. Võrreldes 2010. aastaga on vajalik välja tuua mitmed arengud. Lasteombudsmani institutsioon loodi Eestis 2011. aastal, kui õiguskantsleri seaduse täiendusega anti õiguskantslerile lasteombudsmani pädevus. Selle kohaselt täidab õiguskantsler lapse õiguste konventsiooni artiklist 4 tulenevaid lapse õiguste kaitse ja edendamise ülesandeid. Aruandeperioodi jooksul on vastu võetud riiklik laste ja perede arengukava 2012–2020 ning riiklik vägivalla ennetamise strateegia 2015–2020, millele eelnes vägivalla vähendamise arengukava 2010–2014. 2014. aastal võttis Riigikogu vastu uue lastekaitseseaduse, mis jõustub 1. jaanuaril 2016.
6. Eesti Vabariigi põhiseaduse² kohaselt on õiguskantsler sõltumatu põhiseaduslik institutsioon, mis ei ole seadusandliku, täidesaatva ega kohtuvõimu osa. Samuti ei ole õiguskantsler poliitiline ega õiguskaitseasutus. Õiguskantsleri nimetab ametisse Riigikogu Vabariigi Presidendi ettepanekul seitsmeks aastaks ning õiguskantsleril on oma sõltumatu eelarve. Igaühel on õigus pöörduda oma õiguste kaitseks õiguskantsleri poole taotlusega kontrollida, kas riigiasutus, kohaliku omavalitsuse asutus või organ, avalik-õiguslik juriidiline isik või avalikke ülesandeid täitev füüsiline või eraõiguslik juriidiline isik järgib põhiõiguste ja -vabaduste tagamise põhimõtet ning hea halduse tava. Õiguskantsler võib menetlust alustada isiku avalduse alusel või omal algatusel. Vastavalt põhiseadusele teeb õiguskantsler järelevalvet seadusandliku ja täidesaatva riigivõimu

---

¹ ÜRO lapse õiguste komitee, Consideration of reports submitted by States parties under article 12(1) of the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children, child prostitution and child pornography, 2010. Kättesaadav aadressil

http://vm.ee/sites/default/files/content-editors/Concluding_observations_5.03.2010.pdf

² Eesti Vabariigi põhiseadus, RT I, 15.05.2015, 2. Kättesaadav aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/115052015002>

ning kohaliku omavalitsuse õigustloovate aktide põhiseadusele ja seadustele vastavuse üle ning vastuolu korral teeb akti vastuvõtnud organile ettepaneku viia see põhiseaduse või seadusega kooskõlla. Põhiseaduslikkuse järelevalve ja põhiõiguste kaitse kõrval täidab õiguskantsler ka piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikut alandava kohtlemise ja karistamise ennetamise institutsiooni ülesandeid. Õiguskantsleri sõltumatust, tegevuspõhimõtteid ja pädevust arvestades oli lasteombudsmani ülesannete liitmine õiguskantsleri institutsiooni juurde asjakohane lahendus.

7. 2011. aastal loodi ka lasteombudsmani nõuandev kogu, kuhu kuuluvad alla 18-aastased laste- ja noorteorganisatsioonide esindajad. Nõuandva kogu ülesanne on nõustada lasteombudsmani tema tegevuses laste eestkõnelejana ning lapse õiguste tutvustaja ja järelevaatajana. Nõuandva kogu kaudu saavad lapsed ise tõstatada olulisi lastega seotud probleeme, vältida oma seisukohti ja rääkida kaasa lapsi puudutavate küsimuste aruteludes.
8. Lapse õiguste teavituse ja edenduse raames korraldab lasteombudsman koostöös teiste institutsioonide ja organisatsioonidega ümarlaudu, konverentse, seminare ja koolitusi ning annab välja tunnustusauhindu „Lastega ja lastele“. Lapsevanemate ja lastega töötavate spetsialistide teavitamiseks annab lasteombudsman välja eesti- ja venekeelseid infomaterjale ning korraldab koolitusi (nt koolide hoolekogudele, sotsiaal- ja lastekaitsetöötajatele, õpetajatele, kohtunikele). Samuti avaldavad lasteombudsmani nõunikud aktiivselt arvamust meedias. Lasteombudsmani Facebooki leht on suunatud täiskasvanute teavitamisele ning seda jälgivad paljud lastega töötavad spetsialistid.
9. Üks kord aastas annab õiguskantsler Riigikogule ülevaate oma tegevusest. Alates 2011. aastast sisaldab õiguskantsleri ülevaade eraldi peatükki õiguskantsleri tegevusest lasteombudsmanina.
10. Lastevastaste kuritegude ennetamise ja lastevastasele vägivallale vastamise valdkonna tähtsust seaduse ja kriminaalpoliitika strateegilisel tasandil on rõhutatud Laulasmaa deklaratsioonis³, Riigikogus 09.06.2010 heaks kiidetud „Kriminaalpoliitika arengusuundades aastani 2018“⁴ ning vägivalla ennetamise strateegias aastateks 2010–2014 ja 2015–2020⁵. Küberjulgeoleku strateegia 2014–2017⁶ üks alaeesmärk on küberkuritegevusevastase võitluse tõhustamine. Strateegia eesmärgid toetavad ka infotehnoloogiaga seotud riskidest laiema teadlikkuse ja IKT-alaste teadmiste

---

³ Justiitsministeerium ja Siseministeerium (2005). Laulasmaa deklaratsioon kuritegevusevastase võitluse eelistustest. Kättesaadav aadressil

<https://www.just.ee/et/eesmargid-tegevused/kriminaalpoliitika/kuritegevusevastased-prioriteedid>

⁴ Justiitsministeerium (2010). Kriminaalpoliitika arengusuundad aastani 2018. Prioriteediks võitlus alaealiste poolt ja nende vastu toime pandud kuritegevusega, esmajärjekorras lapsohvritega vägivalla- ja seksuaalkuritegudega. Kättesaadav aadressil

http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/kriminaalpoliitika_arengusuundad_aastani_2018.pdf

⁵ Justiitsministeerium (2015). Kättesaadav aadressil

http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/www.kriminaalpoliitika.ee/files/elfinder/dokumentid/vagivalla_ennetamise_strateegia_aastateks_2015-2020_toodokument_13.11.pdf

⁶ Küberjulgeoleku strateegia 2014–2017. Kättesaadav aadressil

https://www.mkm.ee/sites/default/files/kuberjulgeoleku_strateegia_2014-2017.pdf

suurendamist, siinkohal on seos interneti vahendusel toime pandud lastevägivalla juhtumite ennetamisega.

11. Kuna ühiskonnale tekitavad kõige suuremat kahju organiseeritud kuritegevus, sealhulgas majandus-, korrupsiooni-, küber- ja inimkaubanduse kuriteod, ning isikuvastased kuriteod, sealhulgas perversivald, tuleb kõrgendatud tähelepanu pöörata nimetatud kuritegude ennetamisele ja neile reageerimisele. Kriminaalpoliitika peab arvestama võimalikke tulevikuriske ning olema valmis Eestis seni veel tundmatute või vähe levinud rassilise, etnilise ja religioosse taustaga probleemide, näiteks sundabielud, aumõrvad, inimkaubanduse sihtriigiks saamine, ennetamiseks ning neile reageerimiseks.
12. Kannatanu ja tunnistaja väärikas kohtlemine kriminaalmenetluses suurendab inimeste usaldust õiguskaitse süsteemi vastu, aitab ära hoida teiseseid kannatusi ning leevendada kuriteoga tekitatud kahju. Õiguskaitseasutused ja kohtud peavad võtma tarvitusele meetmed, et vältida kannatanute ja tunnistajate kriminaalmenetlusega kaasnevate teiseste kannatuste tekkimist, sealhulgas vältima menetluse venimist ning tagama isikuandmete kaitse.
13. Alaealiste kuritegelikule teele sattumise vältimiseks ning riskilaste varajaseks tuvastamiseks tuleb kohalikel omavalitsustel välja töötada kasvukeskkonnas esinevate probleemide varajase tuvastamise süsteem. Sotsiaalministeerium koos kohalike omavalitsustega arendab lapsevanemate vanemlikke oskusi ning parandab valdkonna spetsialistide koostööd.
14. Isikuvastaste kuritegude ohvritele, sealhulgas inimkaubanduse ja perversivalla ohvritele, tagab Sotsiaalministeerium koostöös kohalike omavalitsuste ja mittetulundussektoriga üle Eesti piisaval hulgal varjupaiku. Politsei teavitab sihtrühmi abi saamise võimalustest ning suunab abivajajad ohvriabitöötajate juurde. Sotsiaalministeerium arendab ohvriabisüsteemi, muutes seda kliendikeskseks. Alaealise kannatanuga isikuvastastes kuritegudes tuleb politseil ja prokuratuuril tagada kiire kohtueelne menetlus, mille pikkus ei tohiks üldjuhul ületada kolme kuud.
15. Organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse eesmärk on vähendada kurjategijate poolt kuritegevusest saadavat tulu. Õiguskaitseasutustel tuleb keskenduda kriminaaltulu äravõtmisega seotud meetmetele, muu hulgas tuleb selleks tagada valdkonna spetsialistide süsteemne koolitus. Organiseeritud ja piiriülese kuritegevuse vastases võitluses kasutatakse ja arendatakse rahvusvaheliste organisatsioonide justiits-, politsei- ja tollikoostöö instrumente.
16. Küberkuritegevusevastane võitlus keskendub alaealiste seksuaalse kuritarvitamise vastasele võitlusele, suurte arvutikelmuste tõkestamisele ning arvutiviiruste ja häkkimise leviku tõkestamisele. Küberkuritegevuse ennetamisel tuleb koostöös erasektoriga tegeleda haavatavate sihtrühmade (nt alaealised, eakad) teadlikkuse suurendamisega. Küberkuritegevuse paremaks piiramiseks tuleb tagada piisava hulga IT-spetsialistide olemasolu õiguskaitseasutustes.

17. Eesti on ühinenud Global Alliance against Child Sexual Abuse Online'i eesmärkidega ning esitanud sellekohase aruande.⁷
18. Uus lastekaitseadus⁸ jõustub 1. jaanuaril 2016. aastal. Seadus sätestab eraldi abivajava ja hädaohus oleva lapse staatuse ning reguleerib lapse abistamiseks loodud seaduslikku mehhanismi. Muu hulgas annab lastekaitseadus õiguse ohu kahtluse korral sekkuda lapse heaolu tagamiseks ning eraldada laps perekonnast või ohu allikast kuni 72 tunniks, misjärel on vajalik lapse pikemaks perekonnast eraldamiseks kohtumäärus. Samuti loob uus seadus tõhusa riikliku järelevalve mehhanismi lapse õiguste ja heaolu tagamiseks, sealjuures mehhanismi osapooltele ettenähtud tegevuste kontrollimiseks, suunamiseks ja juhendamiseks ning lapse heaolu tagava keskkonna loomiseks ja arendamiseks.
19. 2010. aastal hakati Lastekaitse Liidu eestvedamisel ellu viima projekti „Targalt internetis“. Projekti missioon on laste ja lapsevanemate targem internetikasutus ning ebaseadusliku sisuga materjalide leviku piiramine internetis. Projekti esimene etapp lõppes 2012. aasta mai lõpus. Jätkuprojekti töö algas juunis 2012 ning lõppes detsembris 2014. Projekti elluviimist kaasrahastas 75% ulatuses Euroopa Komisjoni programm „Safer Internet“. Alates 2015. aastast viivad tegevusi ellu kolm organisatsiooni: Lastekaitse Liit juhib koolitus- ja teavitustööd ning tagab vihjeliini töö, MTÜ Eesti Abikeskused, kes haldab lasteabitelefoni 116111, nõustab lapsi ja lapsevanemaid interneti ja digitaalmeediavahendite kasutamisel ettetulevate probleemide korral ning teeb teavitustööd, Politsei- ja Piirivalveamet osaleb vastavalt oma kompetentsusele kõigis tegevustes. Projekti üldkoordinaator on Lastekaitse Liit.
20. Projekti raames korraldatakse koolitusi ja seminare lastele, lapsevanematele, õpetajatele ja sotsiaaltöötajatele ning teavitusüritusi laiemale avalikkusele, koostatakse koolitus- ja teavitusmaterjale lastele, õpetajatele ja lapsevanematele ning korraldatakse õpilaste omaloomingukonkurse. Lasteabitelefoni 116111 (www.lasteabi.ee) pakub nõu ja infot lastele ja lapsevanematele interneti turvalise kasutamise kohta telefoni teel, Skype'i vahendusel (kasutaja info@lasteabi.ee) ja telefonirakenduse kaudu, samuti töötab veebipõhine teavitusliin www.vihjeliin.ee, mis võimaldab internetikasutajal anda teavet sellistest veebikeskkondadest, mis sisaldavad laste seksuaalset enesemääramisõigust rikkuvat materjali. Vihjeliinile võib saata ka teateid internetis levivast muust lastele ebasobiva sisuga materjalist. Koostööd tehakse eri huvigruppidega Eestis ja Euroopas, osaletakse INHOPE'i ja Insafe'i koostöövõrgustikes. Projekti juures tegutsevad noortepaneel ja nõuandev kogu, mille kaudu huvirühmade esindajad toetavad oma kogemuste ja teadmistega projekti elluviimist.
21. 2013. aasta detsembris jõustusid karistusseadustiku⁹ (edaspidi KarS) muudatused, millega muudeti seksuaalse enesemääramise süütegude koosseise (vägistamise termin

---

⁷ Global Alliance against Child Sexual Abuse, raport. Kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/global-alliance-against-child-abuse/docs/commitements/ga_commitment_-_estonia_en.pdf

⁸ Lastekaitseadus, RT I, 06.12.2014, 3. Kättesaadav aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/106122014001>

⁹ Karistusseadustik, RT I, 25.09.2015, 7. Kättesaadav aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/125092015007>

muutus laiemaks; lisati juriidilise isiku vastutus; liideti varasemad KarS-i §-d 141 ja 142, sarnaselt KarS-i §-de 141 ja 142 liitmisega liideti ka §-d 143 ja 143¹ ning 145 ja 146; § 144 karistust karmistati; § 175¹ täiendati uue koosseisuga jne). Muu hulgas viidi nende muudatustega mitu seadust koosõlla Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2011/92/EL, mis käsitleb laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastast võitlust ja mis asendab nõukogu raamotsuse 2004/68/JSK ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2012/29/EL, millega kehtestatakse kuriteoohvrite õiguste ning neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded ning asendatakse nõukogu raamotsus 2001/220/JSK. Alaealiste kannatanute puhul näeb direktiivi 2012/29/EL artikkel 24 ette, et:

- a) kriminaalmenetluse jooksul võib kõiki lapsohvri küsitlusi audiovisuaalselt salvestada ja selliseid küsitluste salvestisi võib kasutada tõendina kriminaalmenetluses;
- b) pädevad asutused määravad lapsohvritele vastavalt kuriteoohvri rollile asjaomases kriminaalõigussüsteemis kriminaaluurimises ja -menetluses eriesindaja, kui liikmesriigi õigusaktide kohaselt vanemliku vastutuse kandjad ei saa lapsohvrit esindada enda ja lapsohvri huvide konflikti tõttu või kui lapsohver on saatjata või perekonnast lahutatud;
- c) kui lapsohvril on õigus kasutada advokaati, siis menetlustes, kus on või võib olla huvide konflikt tema ja vanemliku vastutuse kandjate vahel, on lapsohvril õigus kasutada enda nimel õigusabi ja enda esindajat.

22. Kannatanu individuaalsete kaitsevajaduste hindamisel tuleb eriti põhjalikult keskenduda alaealiste kannatanute kaitsevajadustele. Alaealiste ülekuulamiste videosalvestamise võimalus on kehtiva kriminaalmenetluse seadustiku¹⁰ (edaspidi KrMS) §-s 70 juba ette nähtud, kuid täiendavalt reguleeritakse ka alaealisele kannatanule riigi õigusabi andmine juhul, kui tema huvid võivad olla vastuolus tema seaduslike esindajate huvidega või kui tegemist on saatjata alaealisega.

23. KrMS-i muutmise seaduse eelnõuga tehakse muudatusi, mille eesmärk on tugevdada kannatanu positsiooni kriminaalmenetluses. Eelnõuga täpsustatakse seadustikku kannatanu õigustest lähtuvalt ja ühtlasi võetakse Eesti õigusesse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2012/29/EL¹¹, millega kehtestatakse kuriteoohvrite õiguste ning neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded ning asendatakse nõukogu raamotsus 2001/220/JSK.

II. ANDMED

Andmete kogumine

24. Statistika lapse õiguste konventsiooni teises lisaprotokollis käsitletavate andmete kohta on esitatud aruande lisas 1.

25. Justiitsministeerium ja Tartu Ülikool teevad 2015. aasta jooksul laste seksuaalse väärkohtlemise leviku uuringu. Uuring saab valmis 2015. aasta lõpuks. Uuringu eesmärk on saada ülevaade alla 19-aastaste laste ja noorte seksuaalse väärkohtlemise leviku

---

¹⁰ Kriminaalmenetluse seadustik, RT I, 19.03.2015, 22. Kättesaadav aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/119032015022>

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2012/29/EL. Kättesaadav aadressil <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:315:0057:0073:ET:PDF>

kohta Eestis ning sellest, millised on väärkohtlemisega seotud riski- ja kaitsetegurid ning kuidas väärkohtlemise ohvriks langemine mõjutab laste hälbivat käitumist. Uuringu tulemusena soovib Justiitsministeerium saada andmeid selle kohta, kui suur osa lapsi, kui sageli, millises vanuses ja millist tüüpi seksuaalvägivalla ohvriks langeb. Sellise ülevaate saamine võimaldab hinnata seksuaalse väärkohtlemise probleemi tõsidust Eestis. Kogutud andmed ja nende põhjal saadud info aitavad paremini planeerida laste seksuaalse väärkohtlemise ennetustegevusi ning ohvritele pakutavaid teenuseid.

Uuringuga soovib ministeerium:

- koguda andmeid erinevat tüüpi seksuaalse väärkohtlemise leviku kohta laste hulgas soo ja vanuse kaupa, tehes seejuures vahet eakaaslastevahelisel seksuaalvägivallal ning suure vanusevahega teo toimepanija ja ohvri väärkohtlemise juhtumitel;
  - määrata kindlaks seksuaalse väärkohtlemise riski- ja kaitsetegurid (nt sotsiaalmajanduslik olukord, perekonna tüüp, haridus, kooli ja õppimisega seotud probleemid, sõltuvusainete tarvitamine, sotsiaalne võrgustik jms) ning nende seose väärkohtlemise ohvriks langemise, väärkohtlevate tegude toimepanemise ja väärkohtlemise korral abi otsimisega;
  - selgitada välja, millised on väärkohtlemise korral laste ja noorte eelistused isikliku probleemi lahendamiseks (kas, kellele ja millal on juhtunust teada antud; kas, kes ja millal on juhtunud kolmanda isikuna märganud);
  - teha kindlaks väärkoheldud laste vanuse esimese väärkohtlemise episoodi ajal või väärkohtlemise alguses ning väärkohtlemise kestuse;
  - määrata kindlaks seksuaalse väärkohtlemise seosed laste endi hälbiva käitumisega (eelkõige nende endi väärkohtlevate tegude toimepanek teiste suhtes);
  - leida, millist tüüpi seksuaalse iseloomuga teoga on lapsed kokku puutunud (milles seisnes seksuaalse iseloomuga tegu, kas tegemist oli katse või lõpule viidud teoga);
  - selgitada välja, milline oli teo toimepanija ja kannatanu suhe (nt pereliige, tuttav, eakaaslane, võõras) ja vanusevahe (eakaaslane, suure vanusevahega võrreldes lapsega) ning kas tegemist oli mõjuvõimu, usalduse või kontrolli ärakasutamisega;
  - saada ülevaade laste ja noorte seksuaalse sisuga kogemustest (nt pornograafia, prostitutsioon, ahistamine internetikeskkonnas);
  - selgitada välja, milliste vajadustega tuleb seksuaalse väärkohtlemisega kokku puutunud laste puhul tegeleda, et ennetada nende ohvriks langemist, korduvat ohvriks langemist ning väärkohtlevate tegude toimepanemist;
  - arvestades uuringu tulemusi saada uuringu tegija hinnangut ja soovitusi ennetustegevusteks.
26. Ankeedis küsitakse ka seksuaalteenuste osutamise ja hoiakute ning pornograafiaga jms kokkupuute kohta. Uuringu tegemisega seotud dokumendid on esitatud Tartu Ülikooli eetikakomiteele heakskiidu saamiseks. Eesmärk on see, et uuringu tulemused oleksid võrreldavad 2004. aasta uuringuga „Seksuaalse väärkohtlemise kogemused ja hoiakud Eesti noorte hulgas”.¹²

---

¹² Soo, K., Kutsar, D. Seksuaalse väärkohtlemise kogemused ja hoiakud Eesti noorte hulgas, Tartu 2004. Kättesaadav aadressil <http://rahvatervis.ut.ee/bitstream/1/1512/1/Soo2004.pdf>

27. Vägivalda ennetamise strateegia aastateks 2015–2020 näeb ette laste seksuaalse väärkohtlemise uuringu tulemuste kasutamise avalikkuse teavitamiseks ja ennetustegevuste (sh kampaaniate) planeerimiseks. Tegevuse eesmärk on teavitada avalikkust vägivaldakuritegude ulatusest, olemusest ja tagajärgedest, et edendada vägivaldalaast teadlikkust elanikkonna seas ning kujundada seeläbi vägivalda taunivaid hoiakuid. Strateegia alaeesmärk, millesse nii tellitav uuring kui selle tulemustega seotud tegevused panustama peaksid, on olukord, kus inimesed oskavad vägivaldast hoiduda, vägivalda ära tunda ja sekkuda.

III. KOHALDATAVAD ÜLDMEETMED

Lapse õiguste konventsiooni üldpõhimõtted

28. Lapse õiguste komitee on rõhutanud vajadust kõikide riigi poolt kohaldatavate meetmete puhul lähtuda lapse parimate huvide põhimõttest. Riigikogus 2014. aastal vastu võetud uus lastekaitseseadus sätestab selgelt lapse parimatest huvidest lähtumise prioriteetsuse. Kõigi last mõjutavate otsuste vastuvõtmisel ja vastu võtmata jätmisel ning otsuse kavandamisel eri võimaluste vahel valimisel tuleb välja selgitada lapse huvid ning lähtuda otsuse tegemisel nendest kui esmatähtsast kaalutlusest. Kui lapse huvid erinevad lapse arvamusel või muul põhjusel tehakse otsus, mis ei ühti lapse arvamusel, tuleb lapsele selgitada tema arvamusel arvestamata jätmise põhjuseid.
29. Lastekaitseseaduses on sätestatud ka, kuidas lapse huvidest lähtuda. Näiteks tuleb lapse huvide väljaselgitamiseks:
- 1) selgitada välja kõik asjassepuutuvad lapse olukorra ja isikuga seonduvad asjaolud ning muu informatsioon, mis on vajalik, et hinnata otsuse mõju lapse õigustele ja heaolule;
  - 2) selgitada lapsele kavandatava otsuse sisu ja põhjuseid, kuulata laps ära tema vanust ja arengutaset arvestades sobival viisil ning võtta lähtuvalt lapse vanusest ja arengutasemest tema arvamus arvesse ühe asjaoluna huvide väljaselgitamisel;
  - 3) kõiki asjassepuutuvaid asjaolusid kogumis hinnates kujundada põhjendatud seisukoht lapse huvide kohta seoses kavandatava otsusega.
30. Ka kriminaaluurimises ja -menetluses on lapse huvidest lähtumine seatud esikohale. Kriminaaluurimise ja -menetluse spetsiifikat lapsi puudutavates juhtumites on kirjeldatud alapealkirja „Info levitamine ja koolitused” all.

Õigusaktid

31. Lapse õiguste komitee on rõhutanud lisaprotokollis sätestatud süütegude kriminaliseerimist Eesti õigusaktides. Kõik lisaprotokollis artiklites 2 ja 3 ettenähtud süüteod on Eestis kriminaliseeritud. Lapspornograafiat puudutavaid seadusesätteid on muudetud ja karmistatud 23.12.2013 jõustunud KarS-i muudatustega.
32. Lapse müümise ja ostmine säte on KarS-is kriminaliseeritud laiemalt, kui seda nõuab lisaprotokoll. Nimelt ei sõltu KarS-i § 173 ehk lapse müümise ja ostmise säte eesmärgist, vaid karistatav on igasugune lapse ostmine ja müümine, sõltumata eesmärgist. Sellega on tagatud oluliselt laiem laste kaitse, kui lisaprotokollis artiklites 2 ja 3 on ette nähtud.
33. Lapse vahendamine, pakkumine ja kupeldamine ning andmine prostitutsiooni või sunnitöö eesmärgil on kaetud KarS-i §-dega 133, 133¹, 133², 133³, 134, 145¹ ja 175.

Elunditega kauplemise puhul võivad lisaks eelnimetatud KarS-i sätetele olla olulised veel ka §-d 138¹ ja 140. Kõigi nimetatud sätete puhul (ja tegelikult peaaegu kõigi KarS-i eriosa sätete puhul) on ette nähtud ka juriidilise isiku vastutus.

34. Kõik lisaprotokollis artiklites 2 ja 3 sätestatud lapspornograafia süüteod on Eestis kriminaliseeritud ja kaetud KarS-i §-dega 175¹, 178 ja 179, samuti on oluline § 178¹ ehk nn *grooming*'u kriminaliseerimine. Eesti karistusõiguse kohaselt on lapspornograafiasüüteod oluliselt laiemad ja kriminaliseerivad rohkem, kui lisaprotokoll ette näeb. Näiteks ei pea Eestis tõendama, et lapspornograafiline teos valmistati eeskätt seksuaalsel eesmärgil, samuti on hõlmatud tegelikkuses mitteeksisteerivad lapsed jne. Kõigi lapspornograafia süütegude puhul on kaitstava lapse vanusepiiriks 18 eluaastat.
35. Lisaprotokoll ei kohusta riike kriminaliseerima lapserootikaga seotud süütegusid. Samas soovib Eesti lapsi rohkem kaitsta, mistõttu on Eesti võtnud laiemat lähenemist kui paljud teised riigid ning kriminaliseerinud ka nooremat kui neljateistaastast isikut erootilises situatsioonis kujutava pildi, kirjutise või muu teose või selle reproduktsiooni valmistamise, omandamise või hoidmise, teisele isikule üleandmise, näitamise või muul viisil kättesaadavaks tegemise (KarS § 178). Samuti on kriminaliseeritud noorema kui neljateistaastase isiku osalusel toimuva erootilise etteaste teadlik jälgimine (KarS § 175¹). Nimetatud sammudega on Eesti läinud oluliselt kaugemale, kui lisaprotokoll nõuab.

Riiklikud arengukavad

36. Lapse õiguste komitee on konventsiooni teise lisaprotokolliga seotud süütegude ennetamiseks ja süütegudele vastamiseks soovitanud välja töötada riikliku tegevuskava. Lapse õiguste konventsiooni teise lisaprotokollis täitmise tagamiseks rakendab Eesti integreeritud arengukavade põhimõtet, mille kohaselt ennetatakse lastevastast vägivalda ning planeeritakse sekkumismeetmeid laste ja perede arengukava, vägivalda ennetamise strateegia ja kriminaalpoliitika arengusuundade kaudu. Samuti on Eesti ühinenud Global Alliance against Child Abuse Online'iga.
37. Vägivalla ennetamise strateegia 2015–2020 esimene alaeesmärk on see, et inimesed oskavad paremini vägivallast hoiduda, seda ära tunda ja sellesse sekkuda. Eeskätt ennetatakse strateegia kaudu laste ja noorte riskikäitumist ja vägivallat.
38. Laste riskikäitumise vähendamiseks tuleb arendada laste sotsiaalseid oskusi ja vägivallavabu konfliktilahenduse oskusi. Vaja on suurendada teadmisi vägivalla, isikupuutumuse ja soolise võrdõiguslikkuse kohta. Järjepidevalt tuleb tegelda laste e-turvalisuse teemaga, et kaitsta lapsi netiohtude, sh küberkiusamise, e-vahendite abil toime pandud seksuaalse väärkohtlemise ja muu vägivalla eest. Samuti on tähtis arendada laste ja vanemate omavahelisi suhteid ja vanemlike oskusi – sellega tegeldakse laste ja perede arengukava 2012–2020 raames. Riiklik õppekava peab toetama laste vaimset ja füüsilist turvalist arengut, et tagada laste vägivallavaba areng – seda teemat käsitleb Eesti elukestva õppe strateegia 2020.
39. Killustunud projektipõhiste ennetustegevuste asemel tuleb seada eesmärgiks viia haridusasutustes ellu tõendus põhiseid ennetusprogramme ja tagada häid tulemusi andvate programmide kasutamine üle Eesti, lõimides need võimaluse korral

õppekavadesse ja õpetajakoolitusse. Suuremat tähelepanu tuleb pöörata kiusamisvaba haridustee tagamisele ja sellele, et ennetada vägivalda noorte omavahelistes suhetes.

40. Suurendatakse erialaspetsialistide teadlikkust ja seeläbi nende rolli vägivalda märkamisel. Selleks, et erialaspetsialistid oskaksid vägivalda märke ära tunda ja ohvreid adekvaatselt abistada, tuleb tegelda spetsialistide teavitamise ja koolitamisega. Tuleb täpsustada tervishoiutöötajate rolli vägivaldaohvritega tegelemisel, parandada nende oskusi ohvri tuvastamisel ja abistamisel ning soodustada koostööd teiste vägivaldaohvrite abistavate organisatsioonidega. Kõige rohkem puudutab see perearste, lastearste, naistearste, kiirabiaste, ämmaemandaid, pere- ja kooliõdesid. Tervishoiutöötajate rolli suurendamist soosib naiste endi suhtumine. 90% Eesti naistest arvab, et nad oleksid nõus, kui tõsiste vigastuste korral uuriks arst ka vägivalda põhjuste kohta.
41. Lasteaia- ja kooliõpetajatele tuleb tagada täienduskoolitus vägivaldteemade käsitlemiseks ja pakkuda tuge õppematerjalide koostamisel. Täienduskoolituse vajadust on täheldatud omavalitsuste sotsiaal- ja lastekaitsetöötajate puhul, tähelepanu tuleb pöörata erivajadustega laste ja täiskasvanutega töötavatele spetsialistidele ning neile, kes osutavad vägivaldaohvritele teenust. Vajalikuks peetakse ühis- ja võrgustikukoolitusi, et tagada vägivaldajuhtumite puhul koos töötavate spetsialistide ühine informatsioon.
42. Rakendatakse ellu rahvusvahelisi soovitusi. Teadlikkuse suurendamise ja inimeste harimise kõrval saab hoiakuid muuta normide kujundamise kaudu. 2015. aasta alguses jõustus inimkaubandusvastase Euroopa Nõukogu konventsiooni ratifitseerimise seadus. Eesti on üle võtnud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2012/29/EL ning plaanib ratifitseerida Euroopa Nõukogu laste kaitset seksuaalse väärkohtlemise eest käsitleva Lanzarote konventsiooni ning naistevastase ja perevägivalda tõkestamise Istanbuli konventsiooni.
43. Vägivalla ennetamise strateegia teine alaeesmärk on vägivaldaohvrite vajadustest lähtuva kaitse ja toe parem tagamine. Eeskätt arendatakse vägivaldaohvrite abistamise süsteemi. Kvaliteetseks ohvrite toetamiseks on oluline korrastada riikliku ohvriabi, tervishoiuasutuste, omavalitsuste ja vabaühenduste pakutavate teenuste süsteemi, luues teenuste kvaliteediraamistikku (nt teenusekirjeldused, nõuded teenuseosutajatele) ja analüüsides regulaarselt lisateenuste vajadust. Teenuseid kujundades ja pakkudes tuleb silmas pidada sihtrühmade vajadusi, lähtudes ohvri individuaalsete vajaduste hindamisest. Näiteks asenduskodude juhtidele ja töötajatele on koostatud juhised, kuidas ennetada vägivalda ja reageerida vägivaldajuhtumite puhul asenduskodudes.
44. Uue teemana on kerkinud vajadus seksuaalvägivalda ohvritele mõeldud eriteenuste ja naiste prostitutsiooniga tegelemise lõpetamist toetavate teenuste järele. Tagada tuleb naistevastase vägivalda ohvritele pakutavate teenuste jätkusuutlikkus. Alaealise ohvri abistamise puhul peab rõhk olema lapse ja pere kui terve süsteemi abistamisel. Ohvrite teenuste pakkimisel on kaalukas roll vabaühendustel.
45. Olulisim on tagada laste väärkohtlemise juhtumite kiire, professionaalne ja lapsesõbralik tuvastamine ja menetlemine ning vägivaldohvritele abi osutamine. Selleks analüüsib Sotsiaalministeerium väärkoheldud lapse abistamise süsteemi Eestis ning kaalub Põhjamaade eeskujul nn lastemajade mudeli kasutamist.

46. Oluline on tagada ohvrite abistamise süsteemi paindlikkus ja teenuste mobiilsus. Samuti on tähtis koguda regulaarselt tagasisidet teenusesaajatelt. Selle kaudu on võimalik hoida ja parandada teenuste kvaliteeti.
47. Parandatakse vägivallaohvrite õiguskaitsset. Vägivallaohvrid on haavatav sihtrühm, mistõttu tuleb neile tagada piisavas mahus õigusnõustamine ning igakülgne kaitse ja tugi, rakendades ka lähenemiskeeldu. Alaealised vägivallaohvrid vajavad haavatava seisundi tõttu erikohtlemist. Selleks määratakse kriminaalmenetluses vägivallaohvriks langenud lastele esindaja ning vanemate vägivaldse suhte korral tagatakse lastele hooldusõiguse ja suhtluskorra vaidlustes parem kaitse.
48. Vägivalla ennetamise strateegia näeb ette ka järelevalvesüsteemi korrastamise töövahenduse teemal. Inimkaubanduse juhtumite ennetamiseks korrastatakse töövahendajate ja tööandjate, sh renditööjõu vahendajate järelevalvesüsteemi. Järelevalve eesmärk on ühelt poolt kaitsta töötajaid ja töötajaid seaduses sätestatud nõudeid rikkuvate eraõiguslike töövahendajate ja renditööjõu vahendajate eest, tagades senisest tõhusama rikkumiste tuvastamise, ning teiselt poolt avastada kontrollkäikudel inimkaubanduse juhtumeid.
49. Erinevate valdkondade haldusalade integreerituse tagab ka laste ja perede arengukava, mille üheks tegevuseks on ühtse teabekeskonna loomine lastekaitseüksuse ja politsei andmebaaside vahel. Riskis olevate perede ja isikute hindamise analüüsi põhjal arendatakse ja luuakse ühildumisvõimalused politsei andmebaaside (sh ALIS ja POLIS) ning sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistriga STAR. Selliselt on nii politseiametnikul kui lastekaitse spetsialistil oluliselt rohkem teavet pere ja pere võimaliku abivajaduse kohta ning on olemas ühine info varasemate rikkumiste, väljakutsete, lastekaitsetöötaja sekkumiste jms kohta.
50. Erinevate poliitikavaldkondade tegevuste koordineerimisel ja toetamisel on tähtis osa 1. jaanuaril 2016 jõustuva lastekaitse seadusega loodaval lastekaitse nõukogul, mis on üks Vabariigi Valitsuse komisjon. Nõukogu hõlmab lastekaitse valdkonnaga kokkupuutuvate ametkondade esindajaid, mis tagab ühise inforuumi ning ühiste põhimõtete kujundamise. Lastekaitse nõukogu juurde luuakse laste välispidiste surmajuhtude ja raske väärkohtlemisega lõppenud juhtumite analüüsimiseks. Lapse õigusi raskelt rikkuvad juhtumid vajavad üksikanalüüsi, mille alusel oleks võimalik tuvastada puudujäägid süsteemis või spetsialistide töös ning teha ettepanekuid seaduse või praktika muutmiseks, et sarnaseid raskeid juhtumeid edaspidi vältida.

Koostöö ja hindamine

51. Lapse õiguste komitee on rõhutanud vajadust eraldada Sotsiaalministeeriumi laste ja perede osakonnale piisavaid ressursse, et tagada koostöö ja koordinatsioon teiste asjassepuutuvate ministeeriumite ja riigiasutustega. 2010. aastal Sotsiaalministeeriumis loodud laste ja perede osakond on oma võimekust ja suutlikkust oma ülesannete täitmisel tõestanud ja kinnitanud. Laste ja perede osakonna eestvedamisel ja väljatöötamisel võeti vastu uus ja modernne lastekaitse seadus. Laste ja perede osakond on riikliku perepoliitika koordineerija ja juhtija, osakonna eestvedamisel on Eestisse toodud positiivset vanemlust toetav tõenduspõhine programm „Incredible Years” ning osakonna eestvedamisel toimub lastevastase vägivalla ennetamisel ja lastevastase

vägivalla vastu võitlemisel koostöö ametiasutuste vahel. Laste ja perede osakond on välja töötamas väärkoheldud lapse abistamise integreeritud süsteemi, mis on lapsesõbralik, valdkondadeülene, kindlaks määratud pädevuste ja koostöökohtadega. Põhjamaade mudelil põhineva väärkoheldud lapse abistamise integreeritud süsteemi arendamist on kajastatud ka Justiitsministeeriumi hallatavas vägivalla ennetamise strateegias. Laste ja perede osakond on kaasatud mitmete justiits- ja korrakaitsevaldkonda puudutavate riiklike arengukavade koostamisse ning tegevuste rakendamisse.

52. Laste ja perede tegevuskavas 2012–2015 on ette nähtud komisjoni loomine laste surma või raske väärkohtlemisega lõppenud vägivallajuhtumite analüüsimiseks kõigi asjasse puutuvate osapoolte osalusel. Nimetatud komisjon, mis uurib lapse surma või raske väärkohtlemise juhtumeid, luuakse Vabariigi Valitsuse lastekaitse nõukogu juurde ning see koosneb Sotsiaalministeeriumi, Siseministeeriumi ja Justiitsministeeriumi esindajatest, samuti politsei, prokuratuuri, kohtute ning sotsiaal- ja tervishoiutöötajate esindajatest. Eesmärk on traagiliste sündmuste analüüsimine, järelduste tegemine ja ettepanekute esitamine. Oluline on tuvastada probleemid ja kitsaskohad ning nendest õppida, osata juhtumeid ennetada ja ära hoida ning süsteemi paremaks muuta.

Info levitamine ja koolitused

53. Lapse õiguste komitee on konventsiooni teise lisaprotokolliga kaetud süütegude ennetamise ja süütegudele vastamise osas rõhutanud nii avalikkuse, lastega töötavate spetsialistide kui politseiametnike teavituse- ja koolitustöö vajadust. Lastepornograafiaalast ennetus- ja teavitustööd teeb lasteabitelefoni kampaania 2014. aasta III kvartalis oli suunatud interneti ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendusel üldisemalt lastepornograafia ohvriks langemise tõkestamisele. Just interneti vahendusel tegutsemine ja nn *grooming* annab tänapäeval kurjategijatele võimaluse laps pornograafiale meelitada ning lastepornograafiat toota, omada ja jagada. Kampaania korraldati nii eesti kui vene keeles, kampaaniaklipid on kättesaadavad aadressil <https://www.youtube.com/watch?v=fuG1eMIPtlw> (vene keeles) ja https://www.youtube.com/watch?v=6MFpx_E6BPQ (eesti keeles). 2015. aastal toimus teavituse- ja ennetuskampaania laste eksploatatsioonist ning sattumisest narkootiliste ainete edasimüüjaks ja tarbijaks. Kampaania videoklipp on kättesaadav aadressil <https://www.youtube.com/watch?v=aFtQJZpU9fs>.
54. Politsei- ja Piirivalveamet on aastatel 2010–2014 korraldanud lastele ja lapsevanematele mitmeid teavituseüritusi. Aastatel 2013–2014 viis Lõuna prefektuur ellu projekti, mille käigus teavitati 504 lapsevanemat ja 61 õpetajat teemal, kuidas ära tunda väärkoheldud last ning kuidas teda aidata. 518 lapsele jagati teadmisi CAP-programmi (Child Assault Prevention) mängulise tegevuse kaudu. CAP-programm aitab ennetada kuriteoohvriks, sealjuures prostitutsiooni ja pornograafia ohvriks langemist, kuivõrd annab lastele teadmisi ja oskusi ohuolukordade äratundmise ning neile reageerimise kohta.
55. 2015. aasta augustis toimus seminar „Laps seksuaalvägivalla ohvrina”, mis oli suunatud kõigile lastega töötavatele spetsialistidele. Seminarist võttis osa 150 inimest ning osalejate hulgas oli sotsiaaltöötajaid, lastekaitsetöötajaid, kooliõpetajaid, politseinikke,

prokuröre, psühholooge, lastearste ja vabaühenduste esindajaid. Seminari korraldasid rahvusvaheliselt tunnustatud koolitajad Islandilt ning koolituse fookuses olid seksuaalse väärkohtlemise mõjude ja tagajärgede selgitamine, seksuaalse väärkohtlemise märkide äratundmine ning sellele reageerimine, teavitamine ja koostöö osapoolte vahel. Suure ringi spetsialistide ühes infoväljas hoidmine on vajalik vastastikuse usalduse tekkimiseks, ametkondade teadlikkuse suurendamiseks koostööst teiste osapooltega ning integreeritud lastekaitseüsteemi arendamiseks.

56. 2015. aastal korraldas Sotsiaalministeerium nn eelintervjuu läbiviimise koolituse, mille raames koolitati 20 psühholoogi erinevatest Eesti piirkondadest hindama lapse seksuaalse väärkohtlemise kahtlust eelintervjuu abil. 2-päevane koolitus oli nii teoreetiline kui ka praktiline ning hõlmas rollimänge ja kaasuste arutamist. Eelintervjuueerimise kompetentsi loomise ja eelintervjuude läbiviimise eesmärk on tuvastada rohkem lapsi, keda on seksuaalselt ja/või füüsiliselt väärkoheldud. On nii kriminaalmenetluse edukuse kui ka lapse parimates huvides, et loodaks üks kompetentsikeskus, kus suudetakse anda professionaalne hinnang lapsega toimunule. Arstidele ja psühholoogidele, kes lapsi eelintervjuuerima hakkavad, tähendab eelintervjuu koolitus enda koolitamist väärkoheldud lapse äratundmiseks. Eelintervjuu läbiviimisel tuleb järgida kõiki reegleid ning arvestada, et juhtum võib edasi areneda kriminaalmenetluseks. Kuna lapse tunnistus väärkohtlemise kohta võib tihtipeale jääda ainsaks tõendiks, peab professionaalselt tehtud eelintervjuu kriminaalmenetluse edukusele maksimaalselt kaasa aitama.
57. 2015. aasta oktoobris-novembris korraldatakse 2016. aasta 1. jaanuaril kehtima hakkava lastekaitseeaduse tutvustamiseks lastekaitsetöötajatele (kohaliku omavalitsuse ja riigiametnikud), korrakaitsetöötajatele ja teistele lastega töötavatele isikutele ja koostööpartneritele neljas Eesti piirkonnas teabeseminare. Alates 2016. aastast hakkab riik regulaarselt pakkuma ka kohustuslikku täienduskoolitust lastekaitsetöötajatele.
58. Lapsesõbraliku kohtumenetluse kohta on välja antud voldikuid lapsest tunnistajale, kus on lapsele arusaadaval viisil kirjas, mis last võib kohtus ees oodata. Alaealiste vastu toime pandud süütegude menetlemisele spetsialiseerunud uurijatele on Sisekaitseakadeemias korraldatud ja korraldatakse ka edaspidi kolmenädalasi koolitusi, mida saab tõlgendada KrMS-i kohaselt eriväljaõppena.
59. 01.09.2011 jõustunud KrMS-i muudatused on kooskõlas Euroopa Nõukogu ministrite komitee poolt heaks kiidetud Euroopa Nõukogu deklaratsiooniga laste kaitsmisest füüsilise ja seksuaalvägivalla eest ning Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikaga.
60. KrMS-i 01.09.2011 muudatused töid kohtueelse uurimise ja kohtumenetluse praktikasse mitu olulist muudatust. KrMS-i §-s 70 on näidatud alaealise ülekuulamise eripärad: kes võib alaealist üle kuulata, millal tuleb alaealise ülekuulamine videosalvestada ja kuidas saab kahtlustatav kannatanule küsimusi esitada. Menetleja võib alaealise ülekuulamise juurde kutsuda lastekaitsetöötaja, sotsiaaltöötaja, õpetaja või psühholoogi. Kui menetlejal endal on asjakohane väljaõpe, ei pea ta neid kaasama. Kui menetlejal väljaõpe puudub, on nimetatud spetsialistide kaasamine kohustuslik järgmistel juhtudel: kui tunnistaja on noorem kui kümneaastane ja korduv ülekuulamine võib mõjuda kahjulikult tema psüühikale; kui tunnistaja on noorem kui neljateistaastane ja

ülekuulamine on seotud perevägivaldaga või seksuaalse väärkohtlemisega; kui tunnistaja on kõne-, meele-, vaimupuudega või psüühikahäiretega. Ülekuulamine videosalvestatakse, kui tunnistaja on noorem kui kümneaastane ja korduv ülekuulamine võib mõjuda kahjulikult tema psüühikale; kui tunnistaja on noorem kui neljateistaastane ja ülekuulamine on seotud perevägivaldaga või seksuaalse väärkohtlemisega; kui tunnistaja on kõne-, meele-, vaimupuudega või psüühikahäiretega. Alaealise kannatanu korduv ülekuulamine (sh videosalvestamisega) võib aset leida siis, kui kohtueelse menetluse ajal on kahtlustatav tutvunud alaealise videoülekuulamise videosalvestisega ning on viie päeva jooksul pärast tutvumist esitanud prokuratuurile taotluse ja prokuratuur on taotluse rahuldanud.

61. Eestis on Sisekaitseakadeemia koordineerimisel korraldatud kahenädalasi koolitusi¹³ alaealiste kriminaalajade menetlemisele spetsialiseerunud uurijatele. Perioodil märts 2012 – mai 2014 on toimunud kolm koolitustükki. Koolituse on läbinud 47 politseinikku. Lastekaitseteenistustes/-talitustes töötab 06.01.2015 seisuga 20 politseitöötajat, kellest 16 on läbinud 2-nädalase koolituse. Aastatel 2010–2013 korraldatud koolitustel käsitleti lastega seotud vägivalda, lapsesõbraliku menetluse põhimõtteid, lähisuhtevägivalda ja ohvriabi töö spetsiifikat (ohvrite sensitiivse kohtlemise ja äratundmise koolitused). Kokku toimus 41 koolitust (ca 4000 tundi) 506 ametnikule. Näiteks koolitati:

- 15 inimest alaealise erikohtlemise ja tunnistajate ülekuulamise teemal;
- 6 inimest vägivaldaohvri lapse märkamise teemal.

Lisaks toimusid koolitused, mis ei ole küll lastekaitse spetsiifilised, aga on seotud ohvrite kohtlemisega kriminaalmenetluses:

- 36 inimest – inimkaubanduse ennetamine ja ohvrite abistamine;
- 19 inimest – kannatanu toetamine kriminaalmenetluses;
- 3 inimest – seksuaalvägivalda ohvrite abistamine;
- 98 inimest – (pere)vägivald ja ohvrite abistamine (ohvriabi).

62. 2014. aastal osales lasteteemalisel täienduskoolitusel 147 politseiametnikku, kelle koolituse maht oli 242 tundi. Koolituse teemadeks olid eelkõige alaealiste erikohtlemine menetluses (sh ülekuulamine), vägivaldaohvri lapse märkamine ja lapse õigused. Mahukaimad olid lapse erikohtlemise koolitused, kus osales 17 inimest.

63. Sisekaitseakadeemia ATAK koolitus laste erikohtlemisest kestab 15 päeva (kogumaht 120 akadeemilist tundi). Koolitus hõlmab järgmisi aspekte: pedofiilia, pedofiili psüühika ja ekspertiis, alaealiste psühholoogia ja internetikäitumine, püühilise erivajadusega laps ja väärkohtlemise ilmingud, enamlevinud psühhiaatrilised häired ning kuidas neid ära tunda, ametniku ja võrgustiku töö riskilapsega, meedia ja avalikud suhted politseitöös, laste intervjuerimine ja nõustamine, kuidas emotsionaalselt ellu jääda, internetikuriteod ja nende avastamine, lähisuhte- ja perevägivald, laste huvid ja nende kaitsmine perekonnaseaduse abil, parim kohtupraktika alaealiste asjades, alaealistega seotus kohtuasjades kohtuniku pilgu läbi, ohvriabi (koostöö, protsessid), tõendid ja tõenditeooria kriminaalmenetluses, seksuaalkuritegude uurimise meetodika, laste

---

¹³ Koolituse kava on kättesaadav aadressil <http://www.sisekaitse.ee/atak/10807/index.php?id=43906>

videoülekuulamised lastekaitsetalituse näitel, kehakeel alaealise kannatanu ülekuulamisel, videotreening. 2015. aastal on laste teemal korraldatud 75 tundi koolitusi, milles on osalenud 80 politseiametnikku.

64. 2015. aastal on planeeritud ka organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse koolitus, mille fookuses on inimkaubandus. Koolituse eesmärk on parimate praktikate vahetus, probleemide arutelu, parimate meetodikate väljatöötamine ning koostöö tõhustamine.

Rahaliste vahendite eraldamine

65. Lapsporno juhtumite uurimiseks tuleb lisaressursid küberkuritegevuse uurimise ja küberkuritegevuse vastu võitlemise vahenditest. Samuti on panustatud nende veebikonstaablite pädevuse parandamisse, kes on INHOPE'i võrgustiku kontaktiks ning kelle kaudu jõuavad politseile teated lapspornot puudutavate kuritegevuste kohta. Veebikonstaablid nõustavad lapsi ja noori veebikeskkonnas, et ennetada laste sattumist kuriteo ohvriks.
66. Lisaressursid on taotletud digitaalsete tõendite käitlemise võimekuse suurendamiseks. Uute seadmete abil on kergem tuvastada ka lapsporno kuritegevusi.
67. Lastekaitsetöötajate ja laste suhtarv on välja toodud lisas 1, tabelis 5. Täiendavalt alustab 01.01.2016 Sotsiaalkindlustusameti juures tööd lastekaitseüksus, kelle ülesanne on kohaliku omavalitsuse üksusi lastekaitsetöös nõustada, pakkuda lastekaitsetöötajatele koolitusi ja supervisioone, muu hulgas tagada lastekaitsetöö kvaliteet ja teenuste kättesaadavus. Lastekaitseüksus hakkab tööle neljas Eesti piirkonnas.

Sõltumatu järelevalve

68. Lapse õiguste komitee on soovitanud lapse õigusi monitooriva lasteombudsmani institutsiooni loomist. Eestis loodi lasteombudsman 2011. aastal, kui õiguskantslerile pandi lapse õiguste kaitse ja edendamise ülesanded. Lasteombudsmani ülesannete täitmiseks on Õiguskantsleri Kantseleis laste õiguste osakond, kus töötab viis inimest. Lasteombudsmanina kontrollib õiguskantsler lapsi puudutavate õigusaktide vastavust seadustele ja lapse õiguste konventsioonile ning lahendab lapse õigusi puudutavaid avaldusi suhetes riigivõimuga. Lasteombudsman teeb kontrollkäike asutustesse, mis osutavad lastele avalikke teenuseid, sealhulgas teeb väärkohtlemise riikliku ennetusasutusena regulaarseid kontrollkäike lasteasutustesse, kus laste liikumisvabadus on piiratud (nt erikoolid, kinnised lastepsühhiaatria osakonnad jne). Samuti juhib lasteombudsman erapooletult tähelepanu lastekaitsega seotud probleemidele (vt nt õiguskantsleri avalik pöördumine sotsiaalministri poole laste kehalise karistamise keelustamiseks, lasteombudsmani ümarlaud laste vaesuse leevendamiseks), tutvustab lapse õiguste põhimõtteid nii lastele kui täiskasvanutele, sealhulgas korraldab koolitusi ja seminare, aitab lastel ja noortel tõstatada neile olulistel teemadel diskussioone ühiskonnas, korraldab lapse õigustega seotud uuringuid, annab soovitusi laste olukorra parandamiseks ning teeb koostööd lapse õiguste kaitse ja edendamisega seotud organisatsioonide ja institutsioonidega nii Eestis kui teistes riikides. 2012. aastast on õiguskantsler ka Euroopa lasteombudsmanide võrgustiku ENOC täisõiguslik liige.

69. Lastel on lasteombudsmaniga suhtlemiseks mitmeid võimalusi. Lasteombudsmanil on eraldi lastepärane koduleht¹⁴, millelt leiavad infot nii lapsed, noored kui täiskasvanud. Otse lasteombudsmani poole pöördumise võimalust kasutavad lapsed ise suhteliselt vähe, sagedamini pöörduvad lapse õiguste kaitsega seotud küsimuste korral lapse eest seisvad täiskasvanud. Küll aga suhtlevad lasteombudsmani nõunikud kõigil kontrollkäikudel lasteasutustesse sealsete lastega, et nende eluolust, võimalustest ja muredest otse laste endiga kõnelda. Samuti käivad lasteombudsmani nõunikud koolides, lasteorganisatsioonides ja lastega kohtumistel lapse õigusi tutvustamas ning laste arvamusi ja mõtteid kuulamas. Lasteombudsmani korraldatud uuringutes ja analüüsid osalevad enamasti ka lapsed ise. Nii näiteks algatas lasteombudsman 2011. aastal lapse õiguste ja vanemluse monitooringu, milles esmakordselt küsitleti võrdlevalt lapsi ja täiskasvanuid lapse õiguste teemal. 2013. aasta kohalike omavalitsuste eeltoimused lasteombudsmani eestvedamisel Eesti erinevais paigus arutelud lastega nende rolli ja võimaluste üle kohaliku elu korraldamisel ning kohtumiste tulemisena koostas lasteombudsman avaliku kokkuvõtte.
70. 2014. aastal algatas õiguskantsler kokku 134 menetlust, mis puudutasid laste õigusi. Nendest 62 olid sisulised menetlused ning 72 olid sellised, mille lahendamine õiguskantsleri pädevusse ei kuulunud. Nendel juhtudel selgitas õiguskantsler avaldajale õiguskantsleri pädevust ning andis nõu, kuidas avaldaja saab oma õigusi kõige paremini kaitsta. Lapsed ise pöördusid ülevaateaastal oma õiguste kaitseks õiguskantsleri poole seitsmel korral. Ülejäänud juhtudel olid pöördujateks lapsevanemad või muud lapse seaduslikud esindajad. Selgitusi lapse õiguste kohta jagasid Õiguskantsleri Kantselei laste õiguste osakonna nõunikud ka telefoni teel. Ülevaateaastal algatas õiguskantsler 15 menetlust lapsi puudutavate õigustloovate aktide põhiseaduspärasuse kontrollimiseks, nendest kaks omal algatusel ning 13 avalduse alusel. Ülevaateaastal võttis Riigikogu vastu uue lastekaitseseaduse, mis jõustub 01.01.2016. Tegemist on lapse õigusi ja Eesti lastekaitseüsteemi korraldust reguleeriva raamseadusega, mistõttu hoidis õiguskantsler kõnealuse seaduse menetlemisel hoolikalt silma peal.
71. 2015. aasta kaheksa kuu jooksul algatas õiguskantsler kokku 97 menetlust, mis puudutasid otseselt laste õigusi. Lapsed ise pöördusid ülevaateperioodil oma õiguste kaitseks õiguskantsleri poole neljal korral. Selgitusi lapse õiguste kohta jagasid Õiguskantsleri Kantselei laste õiguste osakonna nõunikud ka telefoni teel. Ülevaateperioodil pöörduiti õiguskantsleri poole korduvalt avaldustega, kus paluti abi seoses lapse vaimse või füüsilise väärkohtlemisega vanema või pereliikme poolt. Õiguskantsleril puudub pädevus sekkuda selliste juhtumite lahendamisse, küll aga jagati avaldajatele selgitusi, kuhu pöörduda, ning edastati vajaduse korral info abivajavast lapsest kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötajale. Samuti laekus 2015. aastal õiguskantslerile mitu pöördumist inimestelt, kes on tundnud muret, kuidas ennetada laste vastu suunatud seksuaalkuritegude korduvat toimepanemist isikute poolt, kes on küll vanglakaristuse ära kandnud, kuid võivad endast endiselt ohtu kujutada.

Vabähendused

---

¹⁴ Lasteombudsmani koduleht. Kättesaadav aadressil <http://lasteombudsman.ee/>

72. Mittetulundusühenduste roll poliitikakujunduses ja poliitika koordineeritud elluviimises on olulise tähtsusega. Laste ja perede arengukava ning vägivalda ennetamise strateegia koostamisel, elluviimisel ja täitmise hindamisel tehti ja tehakse koostööd vabaühendustega, omavalitsustega ja nende esindusorganisatsioonidega, tervishoiuasutustega ja haridusasutustega ning nende töötajate ühendustega, samuti ettevõtlusorganisatsioonide ja teistega. Vabaühendused ja mittetulundusühingud on olulised partnerid nii teenuseosutajatena kui ka poliitika kujundamisel ja edukal elluviimisel. Mittetulundusühinguid kaasamata ning nende arvamuse ja panusega arvestamata ei ole võimalik seatud eesmärged koordineeritult saavutada.

IV. LASTE MÜÜGI NING LASTEPROSTITUTSIOONI JA -PORNOGRAAFIA ENNETUS

Meetmed lisaprotokolliga kaetud süütegude toimepanemise ennetamiseks

73. Lapse õiguste komitee on soovitanud teha suuremat ennetustööd interneti vahendusel toimuvate süütegude ennetamiseks ning kaasata ennetusse ka turismisektor.

74. 2014. aastal korraldas kadunud laste telefon konverentsi „Kui laps saab kodus haiget“, mille eesmärk oli kajastada teemasid, mis on seotud lapse haiget saamise põhjustega ning mis võivad esile kutsuda laste ja noorte kodust ärajooksmist. Ettekandeid tegid prokurörid ja politseiametnikud, kes selgitasid ohte ja võimalusi lapse ohvriks langemisel internetikeskkonna kaudu, eelkõige olukordi, kus laps võib endast jagada ebasobivaid pilte või veebikaamera vahendusel pornograafilist etteastet jälgida või ise end näidata. Üha enam kurjategijaid ei vajagi lapsega kohtumiseks enam nn päris kohtumist (*online grooming*), lapsega kohtumine võib aset leida ka veebikaamera vahendusel (*offline grooming*). Konverentsi materjalid ja ettekanded on kättesaadavad aadressil <http://www.116000.ee/et/konverents>.

75. Projekti „Targalt internetis“ raames loodi kaks e-ohutust käsitlevat videot: a) „Ahjualune“ – mõtle, enne kui jagad ligipääsu oma e-teenuste kasutamiseks; b) „Kuningas on alasti“ fotode üleslaadimine ja levitamine – mõtle, millise imidži endast lood. Videod on kättesaadavad aadressil <http://www.targaltinternetis.ee/2014/02/11-veebruur-turvalise-interneti-paev/>. Turvalise interneti päeva tähistamise raames toimus 11. veebruaril 2014. a Meriton Hotell Tallinna konverentsikeskuses projekti „Targalt internetis“ konverents „Nutikalt netis – hoia ennast ja oma raha!“, kus võeti luubi alla erinevad IT- ja mobiilsideteenused ning anti teavet, kuidas turvaliselt tarbida internetiteenuseid. Laekunud teadetest 49 sisaldas teavet ebaseaduslikust materjalist (laste seksuaalset ära kasutamist esitav materjal), 398 teadet sisaldas materjali, mis osutus lastele ebasobivaks (pornograafia 18+), muud infot sisaldas 128 teadet. Projekti 2014. aasta aastaruanne on kättesaadav projekti veebilehel <http://www.targaltinternetis.ee/projektist/aastaraport/>.

76. Õppekavades ja kooliprogrammis läbiva teema „Tervis ja turvalisus“ raames kujundatakse alates 1. klassist õpilase enesemääratluspädevust, mille üheks osaks on oskus end erinevate ohtude eest hoida (sh turvaline suhtlemine internetikeskkonnas), põhikooli III astmes ka ära tunda inimkaubanduse riske sisaldavaid olukordi. Kitsamalt seksuaalkäitumisega seonduvat hakatakse riiklike õppekavade alusel käsitlema alates kolmandast kooliastmest (s.o alates seitsmendast klassist).

77. 2015. aastal hakatakse looma andme- ja teabevahetuslahendusi, mis võimaldavad politseiametnikel, kohalike omavalitsuse lastekaitse- ja sotsiaaltöötajatel ning sotsiaalkindlustusameti ametnikel ja töötajatel kasutada politsei infosüsteemi ja kohaliku omavalitsuse andmebaaside andmeid. See lihtsustab infovahetust ja juhtumikorraldust ning loob eeldused sekkumiste koordineeritud pakkumiseks. See omakorda võimaldab pakkuda riskiisikutele ja -peredele, sealhulgas lastele ja noortele, kiiremat ja tõhusamat toetust ja teenuseid nende probleemide lahendamisel. Sageli puutuvad ametkonnad kokku või pakuvad teenuseid multiprobleemsetele lastele, noortele ja peredele üksteisest eraldiseisvalt, mis pole oma sisult riigile ega ka abivajajale kõige kiirem ja tõhusam lahendus. Spetsialistid omavad juhtumi kohta peamiselt oma valdkonda puudutava probleemi informatsiooni, mida vastavalt pädevusele ja põhjendatusele kolleegidega jagatakse. Võimalus informatsiooni tõhusalt edastada on puudulik ning see teeb tööprotsessid keerukaks ja kulukaks. Loodava andme- ja teabevahetuslahenduse eesmärk on kohaliku tasandi võrgustikutöö tõhustamine ning ühtlasi ka spetsialistide halduskoormuse vähendamine.
78. MTÜ Tartu Laste Tugikeskus on osalenud rahvusvahelistes kampaaniates ning tõlkinud brošüüri „Lasteseksiturism: kuidas kaitsta lapsi seksuaalse ekspluateerimise eest turismis“¹⁵, teinud koostööd ECPAT-ga, kes käivitas erinevates keeltes e-kursuse „Kuidas kaitsta lapsi seksuaalse ekspluateerimise eest reisimisel ja turismis“ ning mitmel järjestikusel aastal tutvustanud materjale rahvusvahelistel turismimessidel. Paljud reisifirmad ja turismiorganisatsioonid on mõistnud oma võtmerolli laste paremal kaitsmisel ja tegutsevad lasteseksiturismi vastu võideldes.
79. Välisministeerium on loonud mobiilirakenduse „Reisi targalt“.¹⁶ Rakendus on mõeldud neile, kes soovivad saada infot olukorra kohta oma reisisihiks võetud riigis ning nõuandeid, mida teha hätta sattumisel. Reisiinfo riigiti alajaotusest saab teavet olukorra kohta sihtriigis, samuti infot selle kohta, milliseid dokumente nõutakse riiki sisenemisel, ning muid reisimist puudutavaid soovitusi. Rakenduse abil on võimalik registreerida oma reisile minek, st anda Välisministeeriumile teada, kuhu ja millal reisitakse. Hädaolukorras saavad Eesti konsulid oma reisi registreerinud inimestega kiiresti ühendust võtta ja infot jagada ning vajaduse korral neid abistada. Reisija meespea alajaotuses on kirjas näpunäited, kuidas tegutseda õnnetusse sattumisel või dokumentide varastamise korral. Rakenduse saab tasuta alla laadida Appstore'ist või GooglePlay'st.

V. LASTE MÜÜGI NING LASTEPROSTITUTSIOONI JA -PORNOGRAAFIA KEELUSTAMINE

Karistusõiguslikud regulatsioonid

80. Lisaprotokollis sätestatud süütegude eest on alla 18-aastased isikud kaitstud. KarS-i § 133 lõike 2 punkti 2 kohaselt karistatakse alla 18-aastase isiku suhtes toime pandud inimkaubandusala kuriteo eest kolme- kuni viieteistaastase vangistusega. KarS-i § 175 lõige 1 sätestab, et noorema kui kaheksateistaastase isiku mõjutamise eest, et ta alustaks või jätkaks kuriteo toimepanemist, kerjamist, prostitutsiooniga tegelemist või

---

¹⁵ ECPAT, Lasteseksiturism. Kuidas kaitsta lapsi seksuaalse ekspluateerimise eest turismis. Kättesaadav aadressil <http://www.tugikeskus.org.ee/lasteseksiturism.pdf>

¹⁶ Välisministeeriumi koduleht. Kättesaadav aadressil <http://vm.ee/et/reisi-targalt>

tavapäratutel tingimustel töötamist või astuks modelli või näitlejana üles pornograafilises või erootilises etteastes või teoses, samuti noorema kui kaheksateistaastase isiku nimetatud tegevusele muul viisil kaasaaitamise eest karistatakse kahe- kuni kümneaastase vangistusega. KarS-i § 178 kohaselt karistatakse nooremat kui kaheksateistaastast isikut pornograafilises või nooremat kui neljateistaastast isikut pornograafilises või erootilises situatsioonis kujutava pildi, kirjutise või muu teose või selle reproduktsiooni valmistamise, omandamise või hoidmise, teisele isikule üleandmise, näitamise või muul viisil kättesaadavaks tegemise eest rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega.

81. Peale 23.12.2013 jõustunud KarS-i muudatusi ei ole rahaline karistus (füüsilisele isikule määratav karistus) võimalik enam ühegi seksuaalse enesemääramise vastase kuriteo eest (KarS §-d 141–147). Samuti ei ole rahalist karistust võimalik määrata inimkaubanduse (KarS § 133), alaealise ärakasutamise eesmärgil inimkaubanduse (KarS § 175) ega lapse müümise ja ostmise (KarS 171) eest. Rahalise karistuse määramine on võimalik üksnes järgmiste süütegude puhul:
- § 175¹. Lapspornole juurdepääsu taotlemine ja selle jälgimine;
  - § 178. Lapsporno valmistamine ja selle võimaldamine;
  - § 178¹. Seksuaalse eesmärgiga kokkulepe lapseealisega kohtumiseks;
  - § 179. Lapseealise seksuaalne ahvatlemine.
82. Eelnimetatud sätete puhul on oluline silmas pidada, et nimetatud karistusmäär kohaldub nii teo täideviijale kui ka kaasaaitajatele ja kihutajatele (ehk osavõtjatele), samuti teo katse puhul. Eesti karistusõiguse kohaselt mõistetakse ka katse, kaasaaitamise ja kihutamise korral isik süüdi sama sätte alusel, mis teo täideviijagi ning kohaldatakse sama karistusmäära (KarS §-d 22 ja 25). Seega on rahaline karistus vajalik eelkõige sellistel juhtudel.
83. Lapse õiguste komitee on Eestile soovitanud sätestada internetiteenuse pakkujatele seadusandlikul tasandil kohustused, et keelustada lastepornograafia. Sellise seadusesätte järele puudub Eestis vajadus, sest internetiteenuse pakkujad teevad vabatahtlikult, omast initsiatiivist ja proaktiivselt politsei ja INHOPE'i võrgustiku kohaliku esindajaga koostööd. Kui Eestis asuvast serverist on leitud faile, mis sisaldavad laste seksuaalset ärakasutamist, teavitatakse sellest serveri omanikku või administraatorit, kes veebilehekülje sulgeb või eemaldab laste seksuaalset ärakasutamist sisaldavad faili. Olukorras, kus internetiteenuse pakkuja keeldub keelatud materjali maha võtmast, järgneb vastutus KarS-i § 175¹ või § 178 alusel.
84. Eeltoodu täienduseks on vajalik selgitada ka info jõudmist pädevate ametiasutusteni laste pornograafiat sisaldavate internetilehekülgede kohta. Lastekaitseseaduse § 59 kohaselt on igal isikul kohustus kohe teavitada lastekaitseüksust, politseid või muud abiandvat asutust, kui isikul on teave abivajavast lapsest. Seega on igapäevane teavituskohustus ning abivajavast lapsest võib teavitada politseid, lasteabitelefoni, veebikonstaablit või kohalikku omavalitsust.
85. Politsei uurib lapse seksuaalset väärkohtlemist interneti- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendusel koostöös võrgustikuga. Mitte üksnes riigiasutused, vaid ka mittetulundusühingud ja eraettevõtted (nt internetiteenuse

pakkujad) teevad ühiseid pingutusi, et piirata ligipääsu lapse ekspluateerimist sisaldavatele materjalidele. Teated lapse seksuaalset väärkohtlemist sisaldavatest veebilehtedest jõuavad Politsei- ja Piirivalveametile veebikonstaablite vahendusel, kes tegutsevad vihjeliinide kaudu tulnud informatsiooni suhtes Politsei- ja Piirivalveameti kontaktisikutena. Veebikonstaablid ise ei alusta saabunud teadete alusel kriminaalmenetlust, vaid edastavad Eestit puudutava informatsiooni lastekaitseüksustele või prefektuuridesse edasiseks menetlemiseks.

86. Alternatiivselt saabuvad teated juhtumitest kooli, kohaliku omavalitsuse üksuse ja noorsoopolitsei kaudu või politseilt töökohustuste käigus kogutud teabe põhjal. Isikud saavad last ekspluateerivast materjalist teavitada ka Europoli avaliku veebilehe vahendusel.
87. Vihjeliin www.vihjeliin.ee kutsub internetikasutajaid üles teavitama veebilehtedest, mis sisaldavad lapse õigust seksuaalsele enesemääramisele kahjustavat materjali. Inimesed saavad teada anda ka muust internetis levivast materjalist, mis on lastele ebasobiv. Vihjeliin edastab saadud teated politseile. Alates 2011. aasta jaanuarist kuni 2013. aasta aprillini on vihjeliin avalikkuselt saanud 1696 teadet, millest 203 informeerisid veebilehtedest, mis sisaldasid last ekspluateerivat materjali. Nende veebilehete URL-aadressid edastati Politsei- ja Piirivalveametile ning vastavale riigile INHOPE'i teavitamise võrgustiku kaudu.
88. Eestis veebiteenust pakkuvatel ettevõtetel on kohustus teavitada lapse ekspluateerimist sisaldavatest veebilehtedest politseid, vihjeliini, veebikonstaablit või Europoli.
89. Kui selgub, et server, mis sisaldab keelatud materjali, asub välisriigis, edastatakse vastavasisuline informatsioon sellele riigile. Mitte alati ei kustutata faile kohe. Mõnikord salvestatakse materjal riigisisese menetluse tarbeks.
90. Lastepornograafiat sisaldava materjali levik interneti vahendusel (KarS §-d 178 ja 175¹) on üldjuhul piiriülene probleem. Informatsioon liigub keskkriminaalpolitsei vahendusel, kes teeb tõsisid jõupingutusi, et välisriigi serverites asuvad veebilehed kustutada.

Lapsendamise õiguslikud aspektid

91. Lapse õiguste komitee soovib karistusõiguses reguleerida lapsendamise nõusoleku ebaseaduslik vahendamine. Perekonnaseaduse¹⁷ § 147 lõige 1 sätestab, et lapsendada on lubatud, kui see on lapse huvides vajalik ning on alust arvata, et lapsendaja ja lapse vahel tekib vanema ja lapse suhe. Sama sätte lõike 2 kohaselt ei ole lapsendamine võimalik, kui selle vastu räägivad lapsendaja laste või lapsendatava kaalukad huvid. Otsustades tuleb veenduda, et lapsendamise nõusolekut ei ole antud tasu või muu hüvitise eest. Perekonnaseaduse § 151 sätestab, et vähemalt 10-aastast last võib lapsendada tema nõusolekul. Laps annab oma nõusoleku isiklikult. Arvestada tuleb ka noorema kui 10-aastase lapse soovi, kui lapse arengutase seda võimaldab. Laps annab oma nõusoleku lapsendajale, kelle isik on talle teada.

---

¹⁷ Perekonnaseadus, RT I, 29.06.2014, 105. Kättesaadav aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/112032015098>

92. Perekonnaseaduse kohaselt on lapsendamisel vajalik alati välja selgitada lapse tegelik tahe, sealjuures ka tegelik nõusolek lapsendamiseks. Nii lapsendamise agentuuril (rahvusvahelise lapsendamise puhul) kui ka kohalikul omavalitsusel (riigisisese lapsendamise puhul) räägitakse lapsega alati individuaalselt ning selgitatakse välja lapse arvamus lapse parimatest huvidest lähtumiseks. Selliste protseduuridega on võimalik välja selgitada lapse tegelik tahe. Lisaks kohustab uus lastekaitseadus alati välja selgitama ka noorema lapse arvamuse, millise võimaluse annab juba 2010. aastal jõustunud perekonnaseadus.
93. Lapse ebasündsalt nõusolekule kallutamise vahendaja poolt võib sõltuvalt asjaoludest olla karistatav KarS-i § 133 alusel.

Aegumine

94. Praegu ei näe Eesti karistusõigus muid aegumise erandeid ette, kuid Justiitsministeeriumil on plaanis analüüsida aegumisele erandi laiendamise võimalusi, muu hulgas ka näiteks Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla konventsiooni ehk Istanbuli konventsiooni ratifitseerimisega seoses.

Kohtualluvus ja väljaandmine

95. Üldreeglina kehtib KarS väljaspool Eesti territooriumi toimepandud teo kohta, mis on Eesti karistusseaduse järgi kuritegu, kui toimepanemise kohas on selline tegu karistatav või seal ei kehti üksi karistusõigus ning tegu on toime pandud Eesti kodaniku või Eestis registreeritud juriidilise isiku vastu (KarS § 7 lg 1 p 1).
96. Samas on olemas ka erand, mis sätestab juhud, kui *double criminality* reeglit ei kohaldata. Nimelt sätestab KarS-i § 8, et Eesti karistusseadus kehtib väljaspool Eesti territooriumi toimepandud teo kohta teo toimepanemise koha õigusest sõltumata, kui teo karistatavus tuleneb Eestile siduvast rahvusvahelisest kohustusest. Seega, kui teo karistatavus tuleneb näiteks ÜRO või Euroopa Nõukogu konventsioonist või Euroopa Liidu direktiivist, siis *double criminality* reegel ei kohaldu.

VI. LAPSOHVRITE ÕIGUSTE KAITSE

Lisaprotokolliga keelustatud süütegude ohvriks langenud laste õiguste ja huvide kaitseks rakendatud meetmed

97. Lisaprotokolliga keelustatud süütegude ohvriks langenud laste õigusi käsitleb Eesti holistiliselt nii laste ja perede arengukava kui vägivalla ennetamise strateegia raames. Integreeritud ja multidistsiplinaarne lastekaitseüsteem, mis ennetab lastevastast vägivalda ja vastab sellele ühtse süsteemina, on strateegiline eesmärk.
98. Arendatakse riiklikke andmekogusid (sealhulgas politsei andmekogusid) ning luuakse ühildumisvõimalused kohaliku omavalitsuse üksuste andmekogudega, mis võimaldab kiiret infovahetust ning annab nii politseile kui kohaliku omavalitsuse lastekaitseüksusele rohkem teavet meetmete ja sekkumiste planeerimisel.
99. Laste kaitsmiseks ja riskiperede probleemide lahendamiseks tõhustatakse koostööd kohaliku omavalitsuse üksustega probleemide lahendamisel ja juhtumikorralduses, et ennetada korduvrikkumisi ja ohvriks langemist. 2016. aastal valmistavad

Siseministerium ja Sotsiaalministerium (koostöös Sotsiaalkindlustusametiga) ette juhtumikorralduse mudeli, et selgitada välja riskipered, eelkõige lähisuhtevägivalla all kannatavad pered, ning lahendada nende probleeme võrgustikutöö meetodil.

100. Siseministerium viib ellu programme, mis on suunatud riskilaste ja -noorte arenguvõimaluste avardamisele ning neile vaba aja tegevuste pakkumisele, õigusrikkumise taustaga noorte tööturule või õppesse kaasamisele.
101. Eesti vanim ja suurim mittetulundusühing lastekaitse MTÜ Lastekaitse Liit alustab Euroopa Komisjoni projekti (MAPChiPP) raames 2016. aastal projekti, mille eesmärk on tagada multidistsiplinaarne lapse vajaduste hindamine, lapse ja pere kaasamine lastekaitse juhtumites ning rahvusvahelise võrgustiku loomine. Projekti raames luuakse treeningprogramm ja õppevahendid kuni 12 spetsialistile (nt lastekaitse, politsei, haridusasutused, vaimse tervise spetsialistid), kes koolitatakse projekti raames välja ning kes hakkavad riigisiselt vastava ametkonna spetsialiste edasi koolitama. Projekti üheks tulemuseks on lastekaitse menetlustes multidistsiplinaarse koostöö tõhustamine riskide hindamisel, lapse vajaduste väljaselgitamisel ja sekkumiste planeerimisel.

Kaitsemeetmed kriminaalõiguses

102. KrMS-i muutmise seaduse eelnõuga tehakse muudatusi, mille eesmärk on tugevdada kannatanu positsiooni kriminaalmenetluses. Eelnõuga täpsustatakse seadustikku kannatanu õigustest lähtuvalt ja ühtlasi võetakse Eesti õigusesse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2012/29/EL, millega kehtestatakse kuriteohvrite õiguste ning neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded ning asendatakse nõukogu raamotsus 2001/220/JSK. Direktiivi artikli 22 kohaselt tuleb liikmesriikidel tagada, et kriminaalmenetluses viidaks õigel ajal läbi kannatanu individuaalne hindamine, et teha kindlaks tema erilised kaitsevajadused ning otsustada erimeetmete kohaldamise vajadus seoses kannatanu võimaliku ohuga langeda korduva kuriteo ohvriks või kättemaksu või hirmutamise ohvriks. Direktiivist tulenevalt võetakse individuaalsel hindamisel eelkõige arvesse kuriteohvri isiksuseomadusi, kuriteo liiki või laadi ning kuriteo asjaolusid. Direktiivi kohaselt tuleks hindamine läbi viia iga kannatanu puhul, kuid erilist tähelepanu tuleks pöörata kuriteohvritele, kes on kannatanud kahju seoses kuriteo raskusega; kuriteohvritele, kelle suhtes on toime pandud eelarvamuskuritegu või kuritegu, mis on toime pandud diskrimineerimise ajendil ja võib olulisel määral olla seotud nende isiksuseomadustega; kuriteohvritele, kelle suhe kurjategijaga ja sõltuvus temast muudab nad eriti haavatavaks; terrorismi, organiseeritud kuritegevuse, inimkaubanduse, soolise vägivalla, lähisuhetes toime pandud vägivalla, seksuaalvägivalla või seksuaalse ärakasutamise ja vaenukuritegude ohvritele ning puudega ohvritele. Nende asjaolude hindamise kohustus tuleneb sellest, et hindamisel peab arvesse võtma kuriteo raskust ja laadi ning selle alusel tuleb hindamise ulatust diferentseerida. Hindamise lihtsustamiseks tuleb menetlejatele korraldada koolitusi. Individuaalne hindamine tuleks direktiivi kohaselt läbi viia esimesel võimalusel, mistõttu on kõige sobivam aeg selleks menetleja esmane kokkupuude kannatanuga, mis tavapärast on kannatanu ülekuulamine. Töökorralduslikult on teatud olukordades põhjendatud ka juba sündmuskohal kannatanuga kokkupuutuvate

politseinike tehtav esmane hindamine ja saadud informatsiooni edastamine menetlejale.

103. Erilise kaitsevajadusega ohvriteks peetakse direktiivi kohaselt automaatselt lapsohvreid. Individuaalse hindamise ulatust võib kohandada vastavalt kuriteo raskusastmele ja ohvrile tekitatud ilmsele kahjule. Kuriteoohvrid kaasatakse tihedalt individuaalsesse hindamisse ja hindamisel võetakse arvesse nende soove, sealhulgas ka siis, kui nad mingit erikohtlemist ei soovi. Direktiiv paneb liikmesriikidele kohustuse korrata hindamist juhul, kui asjaolud on kriminaalmenetluse käigus oluliselt muutunud, mis sisuliselt tähendab kannatanu olukorra pidevat hindamist. Kui on kindlaks tehtud, et kuriteoohver kuulub uue ja korduva ohvriks langemise, hirmutamise ja kättemaksu ees kaitsetute kuriteoohvrite hulka, tuleks talle kriminaalmenetluse ajal pakkuda asjakohaseid kaitsemeetmeid. Selliste meetmete täpne laad tuleks kindlaks määrata individuaalse hindamisega, võttes arvesse ohvri soove. Selliste meetmete ulatus tuleks kindlaks määrata kooskõlas kaitseõigusega ning kohtu kaalutusõigusega. Kui kuriteoohver väljendab muret ja hirmu seoses kriminaalmenetlusega, peaks see olema kaitsemeetmete kohaldamise üle otsustamisel määrava tähtsusega.

104. Direktiivi artiklist 22 tulenevalt tuleb erilise kaitsevajadusega kannatanule tagada järgmiste meetmete kättesaadavus:

- a) kuriteoohvri küsitlemine toimub selleks kavandatud või kohandatud ruumides;
- b) kuriteoohvrit küsitlevad või küsitlemisest võtavad osa selleks koolitatud spetsialistid;
- c) kuriteoohvrit küsitlevad iga kord samad isikud, välja arvatud juhul, kui see on vastuolus kvaliteetse õigusemõistmise põhimõtetega;
- d) kui kuriteoohver seda soovib, kui see ei takista menetluse käiku ja kui küsitlejaks ei ole prokurör või kohtunik, viib kõik seksuaalvägivalla, soolise vägivalla või lähisuhetes toime pandud vägivalla ohvrite küsitlemised kriminaalmenetluse käigus läbi kannatanuga samast soost isik.

Direktiivi ülevõtmiseks lisatakse punktist d tulenev kohustus kannatanu õiguste loetellu, ülejäänud õigused tulenevad KrMS §-st 38 ja laiemalt ka §-st 9, mille kohaselt tuleb menetluse käigus kõiki menetlusosalisi kohelda inimväärikust austades ning nende õigusi rikkumata. Kannatanu õigustega arvestamine ja tema kaitsmine võimaliku teisese ohvristumise eest on kahtlemata osa inimväärikust austavast menetlusest.

105. Kohtumenetluses hõlmavad kannatanu erikohtlemise direktiivi artikli 23 lõike 3 mõttes:

- a) meetmed, mis võimaldavad vältida silmsidet kuriteoohvri ja kurjategija vahel, sealhulgas tõendite kogumisel, kasutades selleks asjakohaseid vahendeid, sealhulgas kommunikatsioonitehnoloogiat;
- b) meetmed, mille abil saab kuriteoohvri selgitusi kohtusaalis kuulata, ilma et kuriteoohver oleks kohtusaalis kohal, kasutades selleks eelkõige asjakohast kommunikatsioonitehnoloogiat;
- c) meetmed sellise tarbetu ülekuulamise vältimiseks, mis puudutab kuriteoohvri eraelu ja mitte toimepandud kuritegu;
- d) meetmed, mis võimaldavad kohtuistungil toimumist kinniseks kuulutada.

106. Eestis pakub kuriteoohvritele abi ohvriabi, mis tegutseb ohvriabi seaduse alusel. Ohvriabiteenus on avalik teenus, mille eesmärk on kuriteo, hooletuse või halva kohtlemise või füüsilise, vaimse või seksuaalse vägivalda ohvriks langenud isikute toimetulekuvõime säilitamine või parandamine. Ohvriabiteenus seisneb ohvri nõustamises ning ohvri abistamises suhtlemisel riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustega ning juriidiliste isikutega. Lisaks nõustamisele või raskemate juhtumite puhul on süüteo ohvril ohvriabi seaduse alusel võimalik nõuda ka psühholoogilise abi kulutuste hüvitamist või riiklikku hüvitist. Seega on ohvriabi seadusest tulenevalt mitmeid võimalusi, kuidas aidata kannatanul oma olukorraga paremini toime tulla, ning info abisaamisvõimaluste kohta peab temani ka jõudma. Eestis 2012. aastal tehtud kannatanute ja tunnistajate uuringust¹⁸ ilmses, et suur osa kannatanuid ei tea, et neil on õigus ohvriabile ja hüvitistele, mistõttu tuleb kannatanute informeeritust parandada, tehes teavitamine menetlejate kohustuseks.

107. Ohvriabi seaduses on ette nähtud ka laialdaselt teenuseid inimkaubanduse ohvritele ja seksuaalselt väärkoheldud alaealistele. Uue, praegu veel menetluses oleva seadusemuudatuse alusel laieneb ka rehabilitatsiooniteenus seksuaalselt väärkoheldud alaealistele. Nendel kannatanutel on võimalus peale tavalise nõustamise kasutada vajaduse korral järgmisi teenuseid:

- turvaline majutus;
- toitlustus;
- vajalikud tervishoiuteenused;
- vajalik materiaalne abi;
- vajalik psühholoogiline abi;
- vajalik tõlketeenus teenuste saamiseks;
- muud ohvri füüsiliseks ja psühhosotsiaalseks taastumiseks vajalikud teenused.

108. 2015. aasta sügisel on Sotsiaalministeerium koostamas seaduseelnõu ohvriabiteenuste parema ja kvaliteetsema kättesaadavuse tagamiseks. Seaduseelnõuga sätestatakse nõuded teenuseosutajatele, eeskätt psühholoogilise abi osutajatele, ning teenusekirjeldus.

109. Urimisasutuse kõrval lasub edaspidi ka prokuratuuril ja kohtul kohustus informeerida kannatanuid nende võimalusest saada vajalikke teenuseid, sest kuigi kannatanu vajadusi ja teenuste sobivust hindab eelkõige põhjalikult ohvriabitöötaja, on ka menetleja selgitus vajalik ja võib motiveerida kannatanut ohvriabitöötaja poole pöörduma. Selgema teavitamiskohustuse sätestamine KrMS-is ja kaasnevad menetlejate koolitused tagavad selle, et menetlejad mõtlevad põhjalikumalt kannatanu vajaduste peale ning selgitavad, milliseid kaitsemeetmeid kriminaalmenetluses ja milliseid abiteenuseid ohvriabi raames on kannatanul võimalik kasutada.

110. Lisaks ohvriabiteenusele pakuvad väärkoheldud lastele psühholoogilist abi ja teraapiat ka laste vaimse tervise regionaalsed keskused. Laste vaimse tervise keskused asuvad neljas Eesti piirkonnas: Põhja-Eestis keskusega Tallinnas, Lõuna-Eestis keskusega

---

¹⁸ RAKE (2012). Kannatanud ja tunnistajad süüteomenetluses. Tartu Ülikool, sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus. Kättesaadav aadressil http://www.ec.ut.ee/sites/default/files/ec_files/Kannatanud%20ja%20tunnistajad_raport.pdf

Tartus, Lääne-Eestis keskusega Pärnus ja Ida-Eestis. Laste vaimse tervise keskused pakuvad kvaliteetseid psühhiaatrilise ravi teenuseid patsientidele, samuti koolitusvõimalusi spetsialistidele nende pädevuse suurendamiseks. Laste vaimse tervise keskustesse on koondunud parim kompetents laste psühhiaatrilise abi korraldamiseks, sh diagnostika, ravi ja terapeutilised sekkumised. Lisaks on plaanis luua igasse maakonda laste vaimse tervise kabinetid, kus töötavad vaimse tervise õde, psühholoog ja sotsiaaltöötaja, et muuta vaimse tervise teenused peredele kättesaadavamaks.

VII. RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ

Rahvusvaheline koostöö

111. Eesti teeb tihedat koostööd Läänemere maade nõukogu riskilaste üksusega. Piiriülese koostöö tõhustamiseks lapsi puudutavates juhtumites on Eesti aktiivselt osalemas projektis „Protecting Children on the Move“ (erimeetmed ja protseduurid piiriülestes juhtumites). Projekti käigus analüüsitakse projektis kaasategevate riikide õigusakte, reegleid ja menetlusi, samuti püütakse leida vastused küsimustele, millega lastekaitse- ja migratsiooniasutused inimkaubanduse ohvrite või väärkoheldud laste tagasisaatmisel kokku puutuvad.

Aruande koostajad

Sotsiaalministeerium

Joanna Karu joanna.karu@sm.ee

Signe Riisalo signe.riisalo@sm.ee

Tõnu Poopuu tonu.poopuu@sm.ee

Justiitsministeerium

Brit Tammiste brit.tammiste@just.ee

Tuuli Ploom tuuli.ploom@just.ee

Siseministeerium

Kadri-Ann Salla kadri-ann.salla@siseministeerium.ee

LISA

Tabel 1. Kõik registreeritud seksuaalkuriteod¹⁹ aastatel 2009–2014

§	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Seksuaalse enesemääramise vastased kuriteod						
§ 141	124	81	91	143	135	147 (neist 92 alaealise vastu)
§ 142*	80	53	36	45	45	8
§ 143	3	1	4	1	3	1
§ 143 ^{1*}	6	3	3	1	4	1
§ 143 ^{2**}					0	11
§ 144	2	1	1	0	2	1
§ 145	14	11	10	20	16	25
§ 145 ^{1**}						5
§ 146*	25	28	35	38	33	0
Kokku	254	178	180	248	240	199 (neist 142 alaealise vastu)
Pornograafiasüüteo						
§ 175 ^{1**}					0	1 (neist 1 alaealise vastu)
§ 177*	1	2	40	9	0	
§ 177 ^{1*}			4	7	0	
§ 178	27	76	17	65	70	68 (neist 68 alaealise vastu)
Kokku	28	78	61	81	70	69
Lapseealise seksuaalne ahvatlemine ja peibutamine						
§ 178 ^{1**}					4	7
§ 179**					49	49
Kokku					53	56

¹⁹ Karistusseadustik, RT I, 25.09.2015. Kättesaadav aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/125092015007>

Seksuaalkurite gusid kokku	282	256	241	329	363	324
-------------------------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----

* Kehtiv alates 23.12.2013

** Kehtetu alates 23.12.2013

Allikas: Justiitsministeerium

Tabel 2. Kõik seksuaalkuritegude kohtusse saatmised 2014. aastal

	2014		
	Kuritegusid	Isikuid	Toimikuid
§ 141	74	46	39
§ 142	16	16	13
§ 143 ²	4	2	2
§ 144	1	1	1
§ 145	17	12	12
§ 145 ¹			
§ 146	14	9	9
§ 175 ¹	1	1	1
§ 177 ¹	1	1	1
§ 178	53	41	38
§ 178 ¹	5	4	4
§ 179	28	14	13

Allikas: Justiitsministeerium

Tabel 3. Kõik seksuaalkuritegudega seonduvate uurimiste lõpetamised 2014. aastal

	Kuritegusid	Isikuid	Toimikuid
§ 141	78	49	68
§ 142	12	7	10
§ 143	2	1	2
§ 143 ¹	3	1	2
§ 143 ²			
§ 144			
§ 145	6	2	5
§ 145 ¹			
§ 146	8	3	6
§ 175 ¹			
§ 177	2		2
§ 177 ¹			
§ 178	30	14	27
§ 178 ¹	2		
§ 179	21	8	16

Allikas: Justiitsministeerium

Tabel 4. Kõik seksuaalkuritegudega seotud jõustunud kohtuotsused 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
Süüdi mõistetud seksuaalkuritegudes (§-d 141–146; 175–179)	70	78	104	85
<i>sh isikute arv, kes mõisteti süüdi §-de 141–142 eest</i>	32	34	44	31
Õigeks mõistetud seksuaalkuritegudes (§-d 141–146; 175–179) (vähemalt ühes episoodis)	5	5	8	1
<i>sh isikute arv, kes mõisteti süüdi §-de 141–142 eest (vähemalt ühes episoodis)</i>	3	3	8	0

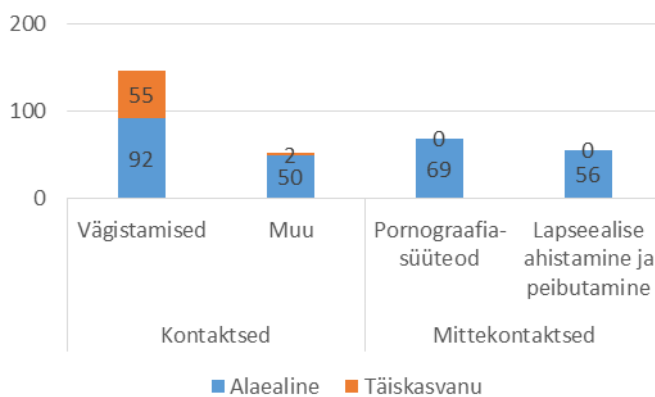
Allikas: Justiitsministeerium

Tabel 5. Lastekaitsetöötajad maavalitsustes ja kohalikes omavalitsustes ning laste arv ühe lastekaitsetöötaja kohta aastatel 2010–2014

	2010	2011	2012	2013	2014
Lastekaitseametnike arv	178	177	187	195	214
Keskmine laste arv lastekaitseametniku kohta	1371	1378	1303	1249	1142
Laste arv (0-17-aastased)	244 060	243 862	243 691	243 640	244 403

Allikas: Sotsiaalministeeriumi arvutused lastekaitseametnike (Sotsiaalministeerium) ja rahvastikustatistika (Statistikaamet) andmete alusel

Joonis 1. Registreeritud seksuaalkuriteod kannatanu vanuse ja teo iseloomu alusel 2014. aastal

Allikas: Justiitsministeerium